

Бетовен на „Варненско лято“

Ирена Гъделева

**Плановете за 2020
бяха грандиозни –
Годината на Бетовен!
250-годишнината от
рождението на гениалния
композитор трябваше
да бъде отбелязана
подобаващо по целия свят
и надпреварата на идеи
и проекти започна много
преди настъпването ѝ.
Преди дори да ни
хрумне, че е възможно
културният живот
да замре почти напълно
за месеци.**

Естествено, в програмите на българските фестивали тази година творчеството на Бетовен също беше акцент. И трябва да отбележим, че на фона на световните тенденции сравнително малко форуми у нас бяха отменени. Повечето артистични директори търпеливо изчакаха и по-скоро заложиха на отлагане във времето с надеждата пандемията да отмине и животът да се нормализира. И нуждата от култура отново да надделее.

В този смисъл екипът на „Варненско лято“ имаше предимството да може да разположи програмата в перспектива – да започне в средата на юли и пак да има достатъчно от сезона, а дори да има оправданието музикалните празници край морето да продължат и през есента. Бяха направени промени, това беше неизбежно, но разнообразието не пострада. Пострадаха единствено участията на чуждестранните ансамбли и солисти, които се надяваме да видим догодина.

За 2021 г. остана и осъществяването на представената за първи път в миналогодишното издание идея за международен симпозиум с участието на видни музикални теоретици, критици и журналисти. След темата за виртуозността от барока до наши дни артистичният директор на „Варненско лято“ Марио Хосен искаше да събере капацитети, които да разсъждават върху симфоничите Бетовен, Брамс, Брукнер и Малер. Идеята остава за догодина.

Но и 2020 г. не мина без тази теоретична част, само че се наложи промяна и темата беше заменена с друга – „Творческият процес през погледа на композитора, диригента, интерпретатора“. А участниците бяха изцяло от България.

В първия ден на симпозиума диригентът Найден Тодоров, пианистката Милена Моллова и цигуларят Марио Хосен споделиха своя опит като интерпретатори на Бетовен – на неговите симфонии, клавирни и цигулковы сонати. Маестро Тодоров, както се оказва, е в близък досег с партитурите на повечето от Бетовеновите симфонии още от ранните си студентски години. Искреният му разказ, изпълнен с интересни, понякога много забавни подробности в исторически и в личен план, заинтригува аудиторията.

Когато пое микрофона в свои ръце, проф. Милена Моллова се пошегува, че толкова е била заинтригувана от представянето на маестро Тодоров, че самата тя се чувства затруднена да продължи. Но го направи – по типичния си пряк и въодушевяващ начин. Проф. Моллова сподели, че томчето с 32 сонати за пиано от Лудвиг ван Бетовен е нейната лична „библия“ на музикант. Пътува с нотите навсякъде по света и е една от немногото

пианисти, които са гръзнали да направят интегрално изпълнение – било е по случай отбелязването на 40 години от началото на нейната творческа дейност. От интерпретатори като нея може да се научи много за детайлите – за техническите предизвикателства и за това какво е да си разказвач чрез музикалния текст.

Своя опит добави в този ден на симпозиума и цигуларят Марио Хосен – той представи интегралното изпълнение на десетте сонати за пиано и цигулка от Бетовен, което само след броени дни трябваше да достигне до меломаните в Европа на компактдиск. Записите са направени във Виена с корейската пианистка Сунг-Сук Канг, възпитаничка на виенската школа на Паул Багура-Скога.

За тези, които проследиха преди обед симпозиума във Варненската художествена галерия, концертът вечерта беше ценно продължение – изцяло с камерна музика на Бетовен. Силното начало поставиха с *Клавирно трио в ре мажор, опус 70 №1 Geistertrio („Призрак“)* лекторите проф. Милена Моллова и Марио Хосен, към които се присъедини виолончелистът Александър Сомов. Творческата енергия, която ансамбълът излъчваше, беше изключително въздействаща. Последва *Клавирен квартет, опус 16*, и *Струнен квинтет в ми бемол мажор, опус 4*, изпълнени от различни формации с участието на Хория Михаил – пиано, цигуларките Даниела Щерева и Марина Димитрова, виолистите Румен Цветков, Марта Потулска и Владимир Косяненко, Лиляна Кехайова и Милан Каранович – виолончело.

У нас през последните години лятото събира на нетрадиционни фестивални сцени малки музикални общества от българи, които живеят в чужбина, и

техни приятели. Заедно живеят и работят в продължение на няколко дни, след което представят пред публика това, което са подготвили. Тази година обаче пандемията от COVID-19 обърка плановете и на *Arbanassi Summer Music*, и на „Неотърпкана пътека“ в Ковачевица. А „Варненско лято“ запълни тази празнина с поканата към музиканти – наши и чужди – да участват в обществото камеристи, които да „озвучат“ идеите, поднесени в теоретичната част на международния форум. Поредицата „Серенади с шедьоври на камерната музика“ се получи повече от успешно – щастливи и заредени си тръгнаха и зрителите, и музикантите, които си обещаха това да не е последната им среща край морето във Варна.

Във втория ден на симпозиума, 29 август, творческият процес беше разгледан от позицията на музиканта, който търси свободата в чисто технически аспект, но преосмисляйки себе си в свиренето – кларинетистът Илиян Илиев разказа за опита си с *Техниката Александър*, която у нас не е много популярна, докато в Западна Европа и в САЩ вече дори е част от учебния процес в университетите. Става дума за деликатен подход, който има за цел да превъзпита ума и тялото чрез серия от движения, така че да се използват мускулите по-ефективно – особено важно за музикантите, които започват да свирят от съвсем малки и работят това през целия си живот, понякога със сериозни травми и много болка. Техниката е кръстена на австралийския актьор Фредерик Матиас Александър, който не само я е развил, но я е оставил в наследство и сега има много последователи по целия свят. Илиян Илиев е един от тях.

След него проф. д-р Георги Арнаудов – композитор и ерудит, заместник-ректор на Нов български университет, разглежда творческия процес не само през личните си преживявания, както може да се очаква, но и в исторически аспект – с препратки към автори от различни епохи и различни изкуства. Дъл-

фотография Росен Донеv

гогодишният изследователски проект на проф. Арнаудов – „Философия на създаване на музикалната творба“, води до извода, че съжденията в музикалната наука са крехки и с преминаването от една епоха в друга тезите се променят – самите пространства през различните исторически периоди са изисквали различни начини на музициране и това неизбежно е нагъраждало и променяло творческите търсения на автори и интерпретатори. Днес към всичко това се добавя и намесата на новите технологии.

В концерта същата вечер публиката аплодира нови формации от камерни изпълнители, а избраните шедьоври на европейската музика бяха от западноевропейската класика и романтика: *Клавирен квартет № 3 в до минор* от Брамс; *Кларинетният квинтет в ла мажор* от Моцарт и накрая мащабната творба на Менделсон – *Октет в ми бемол мажор*. Изявиха се голяма част от гостите на фестивала в този сегмент: цигуларите Марио

Хосен, Лия Петрова, Марина Димитрова, Даниела Щерева, Красимир Щерев, виолистите Марта Потулска, Румен Цветков, Разван Поповичи, Владимир Косяненко, виолончелистите Лиляна Кехайова, Антон Никулеску, кларинетистът Илиян Илиев, пианистът Асен Танчев.

На 30 август концертите бяха два: матине с три от най-любимите клавирни сонати от Бетовен в изпълнение на проф. Милена Моллова – така и във Варна беше отбелязана погубавашо 80-годишнината на голямата наша пианистка; а вечерта „Серенадите“ продължиха с акцент върху 180-ата годишнина на Чайковски. След дуети за виола и виолончело от Глиер и любими пиеси за виолончело и пиано от Чайковски изпълнението на неговия струнен секстет „Спомен от Флоренция“ се превърна в сълбилен момент и остави публиката с усещането, че е присъствала на нещо наистина изключително.